

รายงานผลการดำเนินงาน

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ กรณีศึกษา โครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนน
โดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

ภายใต้

แผนงานศูนย์วิชาการสร้างเสริมสุขภาพภาคใต้ (ศวสต.) โซนใต้บน

โดย

นางสาวโปรดปราน คำอ่อน

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

โครงการนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก

สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประจำปีงบประมาณ 2561 สัญญาเลขที่ 61-ช-052

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สารบัญ	2
สารบัญภาพ	3
สารบัญตาราง	4
บทสรุปผู้บริหาร	5
บทที่ 1 บทนำ.....	6
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	7
1.2 วัตถุประสงค์.....	7
1.3 กรอบแนวคิด.....	7
1.4 รูปแบบและวิธีดำเนินการ	8
บทที่ 2 ผลการดำเนินงาน.....	10
2.1 กิจกรรมการกลั่นกรอง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public screening)	10
2.2 การกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public scoping).....	11
2.3 คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กระบวนการประเมิน HIA ต่อโครงการ .	13
2.4 สรุปผลการดำเนินงาน	14
บทที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	16
3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	16
3.2 ข้อเสนอแนะ.....	16
บรรณานุกรม	17
ภาคผนวก	18

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. กรอบแนวคิดการดำเนินงาน	7
2. การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการประเมินผลกระทบสุขภาพ	9

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. วัตถุประสงค์และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร	11

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

การประเมินผลกระทบสุขภาพ (Health Impact Assessment; HIA) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างให้โครงการที่เกิดขึ้นในพื้นที่โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นมีความครอบคลุมและเป็นที่ต้องการของพื้นที่ เนื่องจากทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่เหมาะสม เนื่องจากในการดำเนินการนั้นได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มาร่วมพิจารณาและกำหนดเป้าหมายซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อใจและสร้างความร่วมมือในการดำเนินการโครงการต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการนำเสนอแนวทางของการนำกระบวนการประเมิน HIA และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาใช้สำหรับโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชนอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร โดยใช้ขั้นตอนของการคัดกรองโครงการโดยสาธารณะ (Public screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public scoping) ทำการอภิปรายแบบกลุ่มเพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมของโครงการจัดการอุบัติเหตุ อันเกี่ยวข้องกับรายละเอียดโครงการ ขอบเขตโครงการ วัตถุประสงค์และกิจกรรมของโครงการ

ผลการศึกษาของสองขั้นตอนดังกล่าวพบว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าโครงการจัดการอุบัติเหตุนี้มีความจำเป็นและมีประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ แต่อาจจะมีการสร้างกิจกรรมหรือกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ชัดเจน ควรมีการมุ่งเน้นขอบเขตโครงการจัดการอุบัติเหตุไปยังถนนสายรองที่มักเกิดอุบัติเหตุขนาดเล็ก ควรมีการเพิ่มเติมกิจกรรมการรณรงค์การขับขี่ปลอดภัยให้กับเยาวชนเพราะเป็นกลุ่มคนที่มักเกิดอุบัติเหตุจากการใช้ถนน และหากกำหนดกิจกรรมเหล่านี้ให้เป็นกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะทำให้สามารถเกิดความยั่งยืนในการลดอุบัติเหตุจากถนน อันเป็นเป้าหมายของโครงการได้เป็นอย่างดี

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment; HIA) เป็นแนวทางสำหรับการใช้เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดกับสุขภาพทั้งทางบวกและทางลบของประชาชนจากการที่มีโครงการพัฒนา ปัจจุบันได้มีการพัฒนากระบวนการดำเนินการโดยการเพิ่มกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่โครงการหรือที่เรียกว่า การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยทำให้การประเมินผลกระทบนี้ครอบคลุมและถูกต้อง ดังนั้นจึงได้นำหลักการนี้เพื่อประยุกต์ใช้กับโครงการที่เป็นนโยบายสาธารณะและโครงการพัฒนาประเภทต่างๆ เพื่อให้เกิดการวางแผนการจัดการปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในการเป็นประตูภาคใต้เนื่องจากมีถนนสายหลัก เช่น ถนนสายเอเชีย รวมถึงถนนสายรองในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงมักได้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้เป็นจำนวนมาก จากรายงานสถิติการเกิดอุบัติเหตุในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นมากเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ จุฬารัตน์ (2540) ได้สรุปถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน 4 ประการ ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านบุคคล (Human factor) ประกอบด้วย คนขับรถ คนโดยสารและคนเดินเท้า 2. ปัจจัยด้านพาหนะ (Vehicle factor) ประกอบด้วย ยานพาหนะที่มีสภาพชำรุดหรือบกพร่อง เช่น ไม่มีไฟหน้า และยานพาหนะที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย เช่น รถบรรทุกที่บรรทุกเกินอัตราและไม่มีอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัย 3. ปัจจัยด้านทางหรือถนน (Roadway factor) ประกอบด้วยโครงสร้างที่ไม่เหมาะสมหรือชำรุดหรือถนนที่ไม่มีเครื่องหมายเตือน (Road marking) และ 4. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (Environment factor) ประกอบด้วย สภาพทางธรรมชาติที่ทำให้เกิดวิสัยทัศน์ที่ไม่ดี เช่น ฝนตกหนัก น้ำท่วม หมอกลางจัด อุปกรณ์ความปลอดภัยที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ป้ายแนะนำ ป้ายบังคับ ป้ายเตือน ไม่ชัดเจน เข้าใจยาก ไม่สื่อความหมาย แสงสว่างไม่เพียงพอ ซึ่งเห็นได้ว่าอุบัติเหตุจากถนนจึงเกิดขึ้นได้ง่าย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการจัดการปัญหาดังกล่าว ดังนั้นทางศูนย์วิชาการสร้างเสริมสุขภาพภาคใต้ (ศว.สต.) จึงได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร โดยอาศัยกลไกและพลังการขับเคลื่อนระหว่างประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐ และภาคเอกชน ด้วยการหาวิธีการสร้างความตระหนักในการลดอุบัติเหตุในระดับท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อลดการสูญเสียชีวิตและ

ทรัพย์สิน ในการนี้เพื่อให้โครงการนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีการนำหลักการประเมินผลกระทบสุขภาพหรือ HIA มาใช้เพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อันนำไปสู่การหาแนวทางในขับเคลื่อนให้โครงการสามารถเกิดความยั่งยืนให้กับประชาชนในชุมชนได้ต่อไป

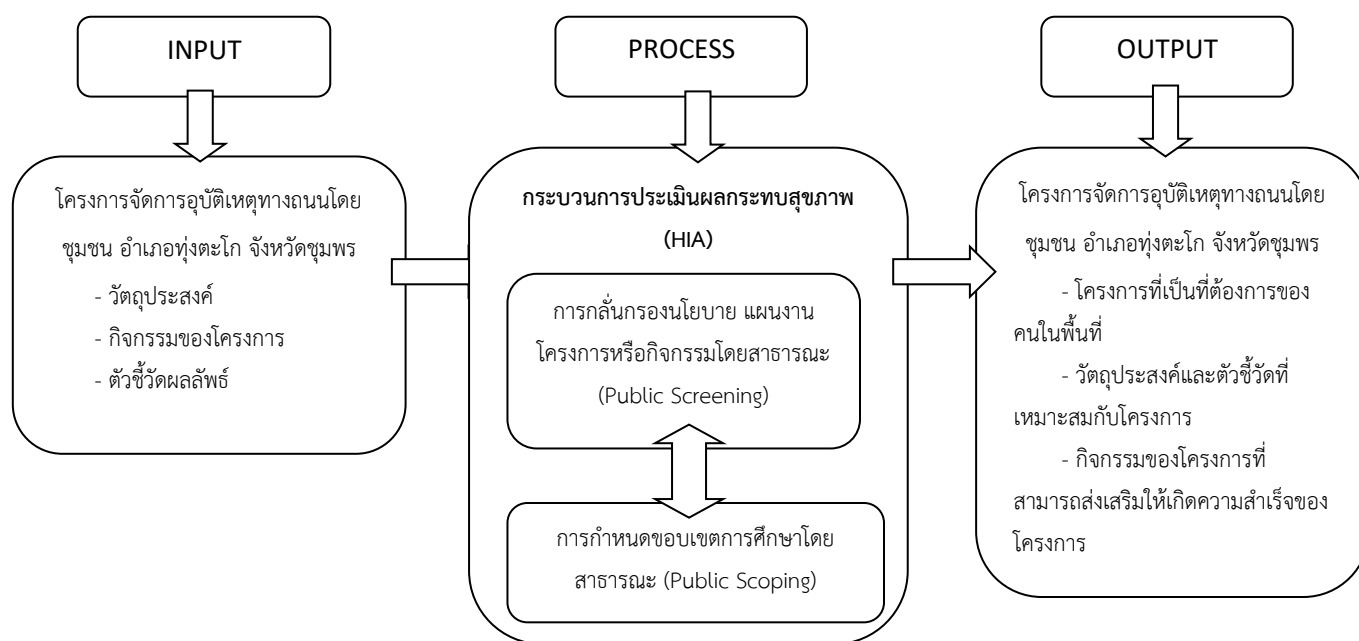
1.2 วัตถุประสงค์โครงการ

1.2.1 เพื่อกลั่นกรอง แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public screening)

1.2.2 เพื่อกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public scoping)

1.3 กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดการดำเนินงานของการประเมินผลกระทบสุขภาพ กรณีศึกษา โครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร นี้ได้กำหนดขอบเขตการดำเนินการโดยหลักการของกระบวนการประเมินผลกระทบสุขภาพ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public screening) การ กำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public scoping) การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (Assessing) และ การทบทวนร่างรายงานผลการศึกษาโดยสาธารณะ (Public review) รวมถึงกระบวนการที่ทำให้เกิดการผลักดันให้เกิดการขอทุนจากกองทุนสุขภาพตำบล เกิดนโยบายที่เข้าสู่ระดับอำเภอ จังหวัด และเขตสุขภาพ อันส่งผลทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

1.4. รูปแบบและวิธีดำเนินการ

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร เป็นการประเมินโดยประยุกต์กระบวนการ HIA มาใช้ โดยทั่วไปนั้นกระบวนการ HIA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public scoping) 3) ประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (Assessing) และ 4) ทบทวนร่างรายงานผลการศึกษาโดยสาธารณะ (Public review) แต่เนื่องจากโครงการประเมิน HIA ครั้งนี้เป็นระยะการดำเนินการเริ่มต้น จึงได้ทำการประเมิน HIA เพียง 2 ขั้นตอน ซึ่งรายละเอียดของวิธีการดำเนินการได้แก่

1. การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening)

เป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อทบทวนรายละเอียดของแผนงาน โครงการ กิจกรรมของโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร และทบทวนโครงการลักษณะที่คล้ายกัน เพื่อคาดการณ์ผลกระทบเบื้องต้นจากแผนงาน/โครงการ และใช้ผลการประเมินในการปรับแผนงาน /โครงการ ให้เหมาะสมมากขึ้น

วิธีดำเนินการ

(1) ทบทวนเอกสาร (Documentary review) เพื่อศึกษารายละเอียดโครงการ และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อทำความเข้าใจและหาความสำคัญของโครงการที่จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่

(2) การประชุมร่วมระหว่างทีมผู้ประเมิน HIA เพื่อหาแนวทางการประเมิน HIA ของแต่ละโครงการที่เหมาะสม

(3) การประชุมเพื่อรับทราบถึงแนวทางการดำเนินการของผู้รับผิดชอบโครงการ เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลเชิงลึกสำหรับการเตรียมการนำเสนอเวที Public Screening

2. การกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public Scoping) เพื่อกำหนดขอบเขตด้าน

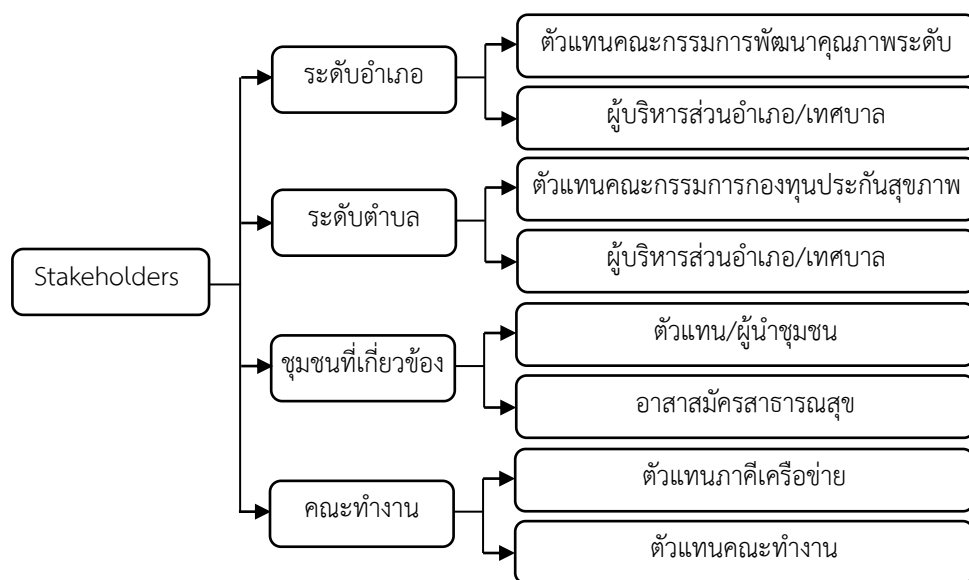
เนื้อหา พื้นที่ ระยะเวลา และจัดทำตัวชี้วัด เครื่องมือในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพของโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

วิธีการดำเนินการ

(1) ศึกษาและวิเคราะห์กิจกรรมของโครงการ เพื่อพิจารณาถึงผลของกิจกรรมต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยกำหนดสุขภาพ และผลกระทบทางสุขภาพ สรุประเด็นปัจจัยกำหนดสุขภาพที่เกิดจากโครงการ

(2) จัดทำร่างตัวชี้วัด และเครื่องมือในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพของโครงการ เพื่อให้ข้อเสนอแนะและรับฟังความเห็นจากร่างตัวชี้วัดที่กำหนด หลังจากนั้นทีมประเมินปรับปรุงร่างตัวชี้วัด เครื่องมือในการประเมินและนำมารับฟังความเห็นในกลุ่มใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยทีมประเมิน ทีมรับผิดชอบโครงการ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกครั้ง

(3) การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยพิจารณาจากโครงการ ทำให้สามารถกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Key stakeholders) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขั้นพื้นฐาน (Primary stakeholders) และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขั้นรอง (Secondary stakeholders) เพื่อเป็นกลุ่มคนที่ให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ และแนวทางของการกำหนดขอบเขตของโครงการที่เหมาะสม รวมถึงตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ ซึ่งสามารถสรุปกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการลดอุบัติเหตุได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการประเมินผลกระทบสุขภาพ

บทที่ 2

ผลการดำเนินงาน

การประยุกต์ใช้กระบวนการประเมิน HIA ของโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกลั่นกรอง แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม โดยสาธารณะ (Public screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public scoping) เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่สำคัญและต้องทำความเข้าใจในรายละเอียดโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ และกิจกรรมของโครงการเป็นอย่างดี ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการ โดยรายละเอียดที่ได้จากการดำเนินการประเมิน HIA ทั้ง 2 ขั้นตอน สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 กิจกรรมการกลั่นกรอง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public screening)

ขั้นตอนการดำเนินการนี้เป็นการศึกษารายละเอียดโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ กิจกรรมโครงการ และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการในแต่ละส่วน รวมถึงข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการรวบรวมข้อมูลด้านอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในจังหวัดชุมพรนั้น จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่มีสถิติการเกิดอุบัติเหตุเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ โดยในปี 2561 พบว่าจำนวนของอุบัติเหตุบนท้องถนนที่เกิดขึ้นในอำเภอทุ่งตะโกมีทั้งหมด 85 ครั้ง เสียชีวิต 8 คน บาดเจ็บ 92 คน ดังนั้นการกำหนดให้มีโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร จึงถือว่าเป็นโครงการที่จำเป็นของพื้นที่ที่ต้องได้รับการสนับสนุน และการทำให้ทุกคนในชุมชนได้ตระหนักและเข้าใจในความจำเป็นของการจัดการอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่

ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการจัดการอุบัติเหตุนี้มีการดำเนินงานตั้งแต่เดือน 1 ธันวาคม 2560 - 31 มีนาคม 2562 มีวัตถุประสงค์และดัชนีชี้วัดความสำเร็จแสดง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วัตถุประสงค์และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

วัตถุประสงค์ เป้าหมาย /	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1. เพื่อพัฒนาศักยภาพกลไกระบบสุขภาพ	ชุมชนสามารถจัดการอุบัติเหตุทางถนนได้โดยชุมชน
2. ส่งเสริมบทบาทกองทุน	ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในการจัดการปัญหาของชุมชนได้ทั้งระบบ
3. จัดทำข้อมูลสังเคราะห์ข้อมูล/	มีฐานข้อมูลในการวางแผนแก้ปัญหาอุบัติเหตุในพื้นที่

จากตารางที่ 1 พบว่า วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสำคัญของโครงการจัดการอุบัติเหตุเป็นการต้องการที่จะทำให้คณะกรรมการโครงการเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนหรือผลักดันให้เกิดแนวทางการจัดการอุบัติเหตุจากการระดมความคิด ความร่วมมือของภาคประชาชน แล้วผลักดันให้แนวทางดำเนินการจัดการอุบัติเหตุเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายระดับอำเภอและระดับจังหวัดต่อไป ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นพบว่า ทุกคนเห็นว่าปัญหาด้านอุบัติเหตุในพื้นที่อำเภอทุ่งตะโกเป็นสิ่งที่จำเป็นและควรต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการโดยการระดมความคิดเพื่อให้ได้แนวทางในการลดอุบัติเหตุจากหน่วยงานต่างๆ และชุมชน รวมถึงการดำเนินการในการจัดทำฐานข้อมูลกลางที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุ เช่น อุบัติเหตุขนาดเล็ก เนื่องจากสามารถใช้เพื่อการวางแผนการจัดการอุบัติเหตุต่อไปได้

2.2 การกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public scoping)

การกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะนี้เป็นการดำเนินการโดยการจัดการประชุมผู้ดำเนินโครงการ คณะทำงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการ สำหรับการกำหนดขอบเขตกิจกรรม/โครงการ โดยสามารถสรุปประเด็นคำถามเพื่อกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยเป็นการใช้วิธีการอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) กำหนดหัวข้อในการอภิปรายโดยการตั้งเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ ตัวชี้วัดโครงการ และกิจกรรมที่โครงการดำเนินการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อคำถามที่ 1 โครงการการจัดการอุบัติเหตุนี้สามารถพัฒนาศักยภาพกลไกระบบสุขภาพได้หรือไม่

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าโครงการจัดการอุบัติเหตุนี้สามารถผลักดันให้เกิดโครงการต่อเนื่องในการขอใช้งบจากกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับตำบล เนื่องจากอุบัติเหตุจากถนนเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่ แม้ว่าค่าสถิติอาจไม่สูงมากเพราะมักเป็นการเก็บสถิติของการเกิดอุบัติเหตุบนถนนสายหลัก แต่ในพื้นที่มีถนนสายรองเป็นจำนวนมาก อีกทั้งประชาชนในพื้นที่มักใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการเดินทาง จึงมักเกิดอุบัติเหตุเนื่องจากการขับขี่ด้วยความเร็ว และเป็นอุบัติเหตุขนาดเล็กน้อย เช่น การเฉี่ยวชน การล้มโดยตัวเอง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ขับขี่ส่วนใหญ่เป็นเยาวชน จึงไม่มีการเก็บข้อมูลทางสถิติ ทำให้บางครั้งไม่ได้รับความสนใจต่อการนำไปใช้เพื่อวางนโยบายสาธารณะของภาครัฐ

นอกจากนี้พบว่าในปัจจุบันการที่มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอเป็นคณะทำงานของโครงการจัดการอุบัติเหตุจะมีช่วยให้เกิดความเข้าใจในปัญหา แนวทางการจัดการอุบัติเหตุ และสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การรณรงค์การลดอุบัติเหตุ การอบรมให้ความรู้ด้านการขับขี่กับเยาวชนในโรงเรียน การให้ประชาชนในพื้นที่เป็นคนตรวจสอบการทำคามผิด และจัดบันทึกความผิดเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับดำเนินการ กิจกรรมเหล่านี้สามารถที่จะทำให้โครงการสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อคำถามที่ 2 โครงการจัดการอุบัติเหตุนี้สามารถส่งเสริมบทบาทกองทุนได้หรือไม่

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าโครงการจัดการอุบัติเหตุนี้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการเพื่อทำให้เกิดการเข้าถึงกองทุนพัฒนาชุมชนได้ เนื่องจากได้มีการจัดอบรมให้ความรู้ในการเขียนโครงการ แต่ยังคงขาดกลุ่มพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ที่สามารถเป็นที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบว่าบางครั้งการของบประมาณจากกองทุนพัฒนาชุมชนทำได้ไม่สำเร็จเนื่องจากไม่เข้าใจขั้นตอนรูปแบบการเขียนโครงการ และการจัดการงบประมาณที่เหมาะสม ดังนั้นโครงการนี้น่าจะช่วยแก้ปัญหาในการจัดให้มีอบรมการจัดทำแผนโครงการระดับตำบลได้

ข้อคำถามที่ 3 การจัดทำข้อมูล/สังเคราะห์ข้อมูลของโครงการจัดการอุบัติเหตุ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เสนอว่า ควรต้องเป็นการเก็บข้อมูลที่นำมาใช้ประโยชน์ได้จริง เช่น จำนวนอุบัติเหตุขนาดเล็กในพื้นที่และบริเวณที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง โดยมีการเสนอให้เพิ่มคณะทำงานของโครงการจัดการอุบัติเหตุเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างถนน และการจราจร เช่น แขวงการสร้างทาง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากหากมีปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดจากโครงสร้างถนนหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจราจรจะจะสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ข้อคำถามที่ 4 มีกิจกรรมอื่นนอกจากที่เจ้าของโครงการได้กำหนดไว้เพื่อใช้สำหรับการดำเนินโครงการเพิ่มเติมต่อไปในอนาคต

โดยส่วนใหญ่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้กล่าวว่าการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชนนั้นต้องเริ่มต้นจากการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนที่ใช้รถจักรยานยนต์ ดังนั้นการรณรงค์การขับขี่ปลอดภัย เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการขับขี่ที่ปลอดภัยโดยการใช้ประชาชนเป็นคนในท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนเชื่อใจและอยากร่วมเข้าอบรม

2.3 คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กระบวนการประเมิน HIA ต่อโครงการ

คุณค่าหรือประโยชน์ที่โครงการได้รับเมื่อใช้กระบวนการประเมิน HIA ที่เกิดขึ้นนั้นมีหลายประการสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การทำให้โครงการเป็นที่รู้จักและสร้างความเข้าใจในโครงการ เนื่องจากเดิมการกำหนดรายละเอียดโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ และกิจกรรมของโครงการนั้นกำหนดโดยผู้ดำเนินโครงการและคณะทำงานเท่านั้น แต่การใช้กระบวนการประเมิน HIA โดยกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และจัดเวที Public Screening and Public Scoping นั้นทำให้เป็นการกำหนดรายละเอียดโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ และกิจกรรมของโครงการมีความชัดเจนและครอบคลุมความต้องการของคนในพื้นที่มากขึ้น ดังนั้นจึงคาดการณ์ได้ว่าหากดำเนินโครงการนี้ย่อมได้รับความร่วมมือจากคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

2. เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการเชิงพื้นที่ครอบคลุมทั้งอำเภอ จึงต้องมีการสร้างความร่วมมือในการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายประชาชน เมื่อทุกภาคส่วนได้รู้จักโครงการ และได้ช่วยกันกำหนดรายละเอียดโครงการแล้วนั้น เมื่อดำเนินโครงการและต้องการความร่วมมือย่อยเกิดขึ้นได้ง่าย

3. เกิดการบูรณาการโครงการต่างๆ เข้าด้วยกัน จากการจัดเวที Public Screening and Public Scoping ทำให้ทราบว่าในพื้นที่มีโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน เช่น โครงการงดเหล้า โครงการคนหัวใจเพชร ซึ่งเป็นโครงการที่สืบเนื่องและสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโครงการกันได้ หากได้มีการเรียนรู้กิจกรรมหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน อันส่งผลกระทบต่อทั้งโครงการการจัดการอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน และโครงการอื่นๆ

2.4 สรุปผลการดำเนินงาน

การประเมินผลกระทบสุขภาพของโครงการจัดการอุบัติเหตุโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ได้มีการดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ การกลั่นกรองโครงการโดยสาธารณะ (Public screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ (Public scoping) ซึ่งทั้งสองขั้นตอนนี้ได้มีการใช้การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการสัมภาษณ์ถึงรายละเอียดโครงการ ขอบเขตโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ และกิจกรรมของโครงการ ในด้านของความเหมาะสม ความเพียงพอ และแนวทางการดำเนินโครงการอื่นๆ ที่ควรเกิดขึ้นเพื่อให้โครงการจัดการอุบัติเหตุโดยชุมชนสามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการประเมินผลกระทบสุขภาพโดยการสัมภาษณ์คณะทำงานและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงให้เห็นว่าโครงการจัดการอุบัติเหตุที่มีความจำเป็น สำหรับกิจกรรมการดำเนินการในด้านการเข้าถึงกองทุนต้องมีการเพิ่มพี่เลี้ยงที่ช่วยในการเขียนโครงการเพื่อขอทุนจากกองทุนพัฒนาชุมชน นอกจากนี้กิจกรรมอื่นๆ ที่ควรมีการเพิ่มเติมและผลักดันให้กลายเป็นกิจกรรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นคือการรณรงค์การขับขี่ปลอดภัยให้กับเยาวชนของพื้นที่ เพื่อทำให้เกิดความตระหนักและความเข้าใจในการขับขี่และการใช้ถนน เพื่อให้โครงการจัดการอุบัติเหตุโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร สามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและเกิดการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพของอุบัติเหตุจังหวัดชุมพรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นแนวทางการประเมินผลกระทบสุขภาพโดยเฉพาะในด้านของการใช้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากทำให้ได้ข้อเสนอแนะและแนวคิดอันสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับโครงการได้ นอกเหนือจากนั้นความสำคัญคือการทำให้โครงการเป็นที่ยอมรับและเกิดความเข้าใจโครงการของประชาชนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การทำงานที่ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

การประเมินผลกระทบสุขภาพ (HIA) ที่ได้ทำการศึกษาครั้งนี้มีปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงาน จึงทำให้เกิดเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. ข้อมูลโครงการที่ต้องทำการประเมิน HIA ยังไม่มีความชัดเจน เนื่องจากโครงการเหล่านี้เกิดขึ้นจากกระบวนการคิดโดยผู้ดำเนินโครงการและคณะทำงานเท่านั้น ยังขาดการวางแผนการทำงานจากส่วนวิชาการ ดังนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวดัชนีชี้วัด และกิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงอาจไม่ชัดเจน ทำให้การทำความเข้าใจในโครงการสำหรับทีมประเมินค่อนข้างต้องใช้เวลา รวมถึงต้องมีการพูดคุยกับผู้ดำเนินโครงการหลายครั้ง ดังนั้นจึงควรต้องมีการจัดทีมที่เลี้ยงวิชาการช่วยให้กับผู้ที่ต้องการขอทุนการดำเนินการโครงการลดปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลไม่เพียงพอ เนื่องจากโครงการจัดการอุบัติเหตุโดยชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพรนั้นไม่ได้มีการเก็บข้อมูลเชิงตัวเลขที่มากเพียงพอ จึงทำให้ไม่สามารถประเมินได้ว่าโครงการนี้มีความจำเป็นต่อพื้นที่จริงหรือไม่ ดังนั้นหากมีการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพในพื้นที่ที่ชัดเจนจะทำให้สามารถวางแผนโครงการได้ดีมากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะ

1. การประเมินผลกระทบสุขภาพและโครงการพัฒนาควรมีการดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อให้โครงการสามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทความต้องการของชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

2. การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากทำให้สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมการดำเนินโครงการ เพื่อทำให้เกิดความร่วมมือที่แท้จริงของกลุ่มคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

จุฬารัตน์ โสตะ. 2540. อุบัติภัยจากการจราจรเกิดขึ้นได้อย่างไร. วารสารศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง. ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม.

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมการจัดเวที Public Screening and Public Scoping โครงการจัดการอุบัติเหตุโดย
ชุมชน อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

วันที่ 26 เมษายน 2562 ณ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

